

СТАН РОЗВИТКУ ГЕНДЕРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА ПРИКЛАДІ ДИСКУРС-АНАЛІЗУ СТРАТЕГІЙ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ РАДИ ЄВРОПИ (2014, 2018, 2024 РР.)

Дунебабіна О. А.

аспірантка

Національна академія Служби безпеки України

вул. Михайла Максимовича, 22, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-3242-2377

olgadunebabina@ukr.net

Ключові слова: *гендерний дискурс, гендерна терміносистема, дискурс-аналіз, дискурсоутворювальна роль, лінгвогендерологія, Стратегія гендерної рівності Ради Європи, мовна політика, поняття, термін.*

Гендерна терміносистема перебуває в стані інтенсивного розвитку та спеціалізації. Джерелом національного права є міжнародне законодавство, яке також постійно розвивається. Метою статті є огляд формування та змін гендерної терміносистеми стратегій гендерної рівності Ради Європи (далі – стратегії), які були розроблені Комісією з гендерної рівності Ради Європи і прийняті Комітетом Міністрів сторін в 2014, 2018 та 2024 роках. Важливість і актуальність дискурс-аналізу як методу дослідження становлення гендерної терміносистеми визначається тим, що таке дослідження відбувається з урахуванням контексту, у якому розроблялися тексти стратегій. Таким контекстом є розвиток політики досягнення гендерної рівності в просторі впливу Ради Європи. Дискурс-аналіз також передбачає можливість інтерпретувати зміст понять та термінів для розуміння того, які ідеї та концепти закладено в тексті, яким чином мова відображає та формує соціальні реалії, структури та впливає на уявлення реципієнтів про реальність. Наукова новизна статті полягає в тому, що авторкою з використанням дискурс-аналізу простежено взаємозумовленість гендерної терміносистеми і суспільних реалій в текстах стратегій гендерної рівності Ради Європи, зокрема, на прикладах використання таких понять, як гендерно трансформативний підхід, дискримінація за ознакою статі та антигендерні рухи. Здійснено огляд їхнього використання в українському правовому та соціально-політичному дискурсах та наукових дослідженнях. У статті розмежовуються категорії «поняття» і «термін». Таке розмежування є важливим у контексті того, що в сучасному українському науковому дискурсі, зокрема лінгвістиці, категорія гендеру визначається одночасно і як термін, і як поняття як свідчення відсутності чіткого розуміння їхнього змістовного наповнення, а також того факту, що гендерна термінологія перебуває у процесі становлення та потребує глибинного дослідження.

THE STATE OF GENDER TERMINOLOGY DEVELOPMENT BASED ON DISCOURSE ANALYSIS OF THE COUNCIL OF EUROPE GENDER EQUALITY STRATEGIES (2014, 2018, 2024 YEARS)

Dunebabina O. A.

Postgraduate Student

National Academy of the Security Service of Ukraine

Mykhaila Maksymovycha str., 22, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-3242-2377

olgadunebabina@ukr.net

Key words: *concept, Council of Europe Strategy for Gender Equality, gender discourse, gender terminology, discourse analysis, discourse-forming role, language policy, linguo genderology, term.*

The gender terminology is in a process of intensive development and specialization. One of the sources of national law is international legislation, which is also in a process of constant development. The purpose of the article is to review the formation and changes of the gender terminology of the Council of Europe's Strategies for Gender Equality (hereinafter – the Strategies), which were developed by the Council of Europe's Commission for Gender Equality and adopted by the Committee of Ministers of the Parties in 2014, 2018 and 2024. The importance and relevance of discourse analysis as a method of studying the formation of gender terminology is determined by the fact that such a study takes into account the context in which the texts of the Strategies were developed. This context is, first of all, the development of gender equality policy in the Council of Europe's area of influence. Discourse analysis also provides an opportunity to interpret the meaning of concepts and terms to understand what ideas and concepts are embedded in the text, how language reflects and shapes social realities, structures and influences the recipients' perceptions of reality. The scientific innovation of the article is that the author uses discourse analysis to trace the interdependence of gender terminology and social realities in the texts of the Council of Europe's Gender Equality Strategies, in particular, on the examples of the use of such concepts as gender transformative, gender discrimination and anti-gender movements. The author reviews their use in Ukrainian legal and socio-political discourse and research. The article differentiates between the categories of concept and term. Such a differentiation is important in the context of the fact that in contemporary Ukrainian scientific discourse, in particular, linguistics, the category of gender is defined simultaneously as a term and a concept, as evidence of the lack of a clear understanding of their content, as well as the fact that gender terminology is in the process of formation and requires in-depth research.

Постановка проблеми. Розвиток національної гендерної політики потребує не лише нормативно-правового, але й лінгвістичного забезпечення, зокрема розбудови гендерної терміносистеми. Говорячи про становлення та розвиток правового дискурсу в незалежній Україні, варто погодитися з А. Березовенко в тому, що «міжнародна суб'єктність України стала потужним стимулом для розвитку всіх дискурсивних практик, включно зі спеціальними» [Березовенко 2021, с. 77]. А. Березовенко називає такі мейнстрімінгові тенденції, як інтенсифікація мовотворення, інтернаціоналізація мовотворення, а також автохтонізація (націоналізація) мовотворення [Березовенко 2021, с. 77]. Її висновок можна віднести і до формування ген-

дерного дискурсу в Україні, який певною мірою є частиною сучасного правового дискурсу. Невипадково низка вчених досліджує формування такої галузі, як гендерне право. Так, Р. Дудник доводить, що «гендерне право має самостійний предмет та метод правового регулювання, з огляду на що можна говорити про гендерне право як про повноцінну галузь права, що існує поряд з іншими структурними елементами системи права» [Дудник 2022, с. 23]. «Таким чином, становлення повноцінної комунікативної динаміки сучасного українського суспільства вимагає того, щоб процеси негайних категоріальних та номінативних (у тому числі й термінологічних) трансформацій були не менш інтенсивними, ніж

екзистенційні зміни» [Березовенко 2021, с. 78]. Водночас у фундаментальній праці «Щодо мови правничої» С. Головатого гендерна термінологія не згадується і не використовується [Головатий 2024].

Тож поки гендерна тематики фактично відсутня в правничій лінгвістиці, вона активно розвивається в рамках лінгвогендерології, яка вивчає мовні аспекти гендерної теорії та гендерної політики. Гендерний дискурс і гендерні дослідження були відсутні в Україні до здобуття незалежності. Його розвиток розпочався після Четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок в Пекіні (1995), яка підштовхнула процеси формування та реалізації політики на національному рівні, а також здійснення досліджень з орієнтацією на стандарти міжнародних організацій, членом яких є Україна, а не пострадянських або російських дослідників. Приєднання в 1996 році до Ради Європи, переклад українською мовою міжнародних документів з людських прав та гендерної рівності, зокрема Європейської Конвенції з прав людини та протоколів до неї, а також інших документів Ради Європи, стали важливими для формування гендерної терміносистеми. Паралельно з процесом підготовки до ратифікації міжнародного документу розпочинається приведення українського законодавства у відповідність до його стандартів та положень. Важливо, що активну участь у розробленні самих документів брали українські фахівці, зокрема Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами [Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, 2011], а також стратегій гендерної рівності Ради Європи, що були прийняті в 2014, 2018 та 2024 роках [Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2014–2017 рр., 2014; Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр., 2018; Council of Europe Gender Equality Strategy for 2024–2029, 2024 р]. Дослідження розвитку понятійного апарату цих документів є важливим для розуміння стану та напрямів подальшого розвитку національного гендерного дискурсу.

Стратегії гендерної рівності розробляються Комісією Ради Європи з гендерної рівності, яка складається з представників усіх країн-членів Ради Європи (далі – Комісія). Хоч вони не є обов'язковими документами для держав, усі країни-члени Ради Європи використовують їх під час формування національного законодавства та наслідують їх у своїй політиці. Кожної планерної сесії Комісія розглядає стан імплементації Стратегій на національному рівні країн-членів, а також всередині самої Ради Європи. Стратегії гендерної рівності відображають актуальні потреби

та проблеми у сфері забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків і базуються на сучасних дослідженнях та підходах до забезпечення гендерної рівності. Як експертка авторка статті брала участь у розробленні третьої Стратегії гендерної рівності Ради Європи, робота над якою велася під час 23-ої (24–26 травня 2023 р.) та 24-ої (14–16 листопада 2023 р.) пленарних сесій Комісії. Третя Стратегія прийнята Комітетом Міністрів країн-членів Ради Європи 6 березня 2024 р. [Council of Europe adopts Gender Equality Strategy for 2024–2029, 2024]. Авторка статті має також практичний досвід здійснення гендерного опрацювання українського перекладу тексту третьої Стратегії гендерної рівності Ради Європи, зробленого на замовлення Проекту Ради Європи в Україні «Просування гендерної рівності в Україні». Очікується його розміщення на сайті Ради Європи. Стратегії покладені в основу низки національних документів, зокрема Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків [Державна стратегія забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, 2022 р.], Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року [Стратегія впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року, 2020], Концепції комунікації у сфері гендерної рівності [Концепція комунікації у сфері гендерної рівності, 2020], а також планів дій Ради Європи для України [План дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки, План дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки]. Цим зумовлена актуальність дослідження розвитку гендерної терміносистеми Стратегій гендерної рівності, аналіз текстів яких досі не проводився.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розвиток гендерної терміносистеми – актуальний предмет досліджень українських лінгвістів, зокрема Г. Кобевко вивчено вплив соціокультурного аспекту на розвиток гендерної лінгвістики [Кобевко, 2017], Л. Компанцевою проаналізовано гендерну перспективу інформаційної безпеки [Компанцева, 2019; Компанцева, 2021], В. Патріарх простежено формування поняття сексизму в термінологічній системі гуманітаристики та гендерної лінгвістики [Патріарх, 2022], О. Чуешковою комплексно досліджуються різні аспекти становлення гендерної терміносистеми [Чуешкова, 2016; Чуешкова, 2017; Чуешкова, 2018] тощо. До питань розвитку термінології гендерної політики у правничому та соціологічному аспектах зверталися К. Левченко [Левченко, 2019] та Т. Марценюк [Марценюк, 2014; Марценюк, 2018]. Дискурс-аналіз як метод «декодування / інтерпретації текстової інформації у її зв'язку з контекстом та особливостями ментальної моделі адресата» впроваджено С. Тхоровською [Тхоровська, 2022, с. 105]. Водно-

час тематика становлення та розвитку гендерної термінології в документах Ради Європи українськими дослідниками не вивчалася.

Метою статті є дослідження особливостей формування та розвитку гендерної терміносистеми на прикладі трьох Стратегій гендерної рівності Ради Європи. Для досягнення поставленої мети були реалізовані такі **завдання**: визначити основні терміни та поняття, що становлять гендерну терміносистему Ради Європи; проаналізувати вплив практичних потреб в забезпеченні рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на розвиток європейського та українського гендерного дискурсу; візуалізувати динаміку використання гендерної термінології від першої (2014 р.) до третьої (2024 р.) Стратегії гендерної рівності Ради Європи; підібрати та навести приклади застосування цієї термінології в Україні.

Предметом дослідження є формування та динаміка гендерної терміносистеми в текстах стратегій гендерної рівності Ради Європи (2014 р., 2018 р., 2024 р.). **Об'єктом дослідження** є тексти трьох Стратегій гендерної рівності Ради Європи англійською та українською мовою.

Виклад основного матеріалу. У цьому дослідженні розмежовуються категорії *поняття* і *термін*. Австрійський вчений-термінолог Х. Фелбер у роботі «Термінологічний посібник», яка видана ЮНЕСКО і стала базовою публікацією з розвитку термінології, дає таке визначення категорії *термін*: «Термін – це будь-який умовний символ, що представляє поняття, визначене в предметній галузі» [Felber, 1984, с. 1], а також категорії *поняття*: «Абстрактне уявлення про об'єкт чи клас об'єктів, яке формується завдяки ментальним операціям» [Felber, 1984, с. 252]. Таке визначення є релевантним і для категорії *гендер*. Разом з тим і сучасному українському науковому дискурсі, зокрема лінгвістиці, категорія *гендер* визначається одночасно і як *термін*, і як *поняття*. Такі дослідники, як Е. Степанова [Степанова, 2017], М. Грабійчук, О. Лазебна [Грабійчук, Лазебна, 2020], Т. Сукаленко [Сукаленко, 2013], Г. Тихоновська [Тихоновська, 2012], Н. Кіщенко, І. Моргун [Кіщенко, Моргун, 2022], використовують категорію *поняття* для опису *гендера*. Р. Ліончук [Ліончук, 2013], Т. Марценюк [Марценюк, 2017], В. Патріарх [Патріарх, 2022], В. Романенко [Романенко, 2015], О. Чуешкова [Чуешкова, 2018] оперують поняттям *термін* по відношенню до категорії *гендер*. Така ситуація є свідченням відсутності як чіткого розуміння їхнього змістового наповнення, так і того факту, що гендерна термінологія перебуває в процесі становлення і потребує глибокого дослідження. Тож одна категорія може бути і *терміном*, і *поняттям* залежно від контексту використання. «Будь-яка людська діяльність і

будь-яка галузь знань наділена великою кількістю понять, які взаємопов'язані між собою в межах однієї галузі, та з поняттями інших галузей, а також сукупністю термінів, що закріплені за цими поняттями. Прогрес у цих галузях призводить до появи нових понять, для яких потрібно призначити терміни. Ці поняття мають бути приведені у відповідність до наявної системи понять. Ця діяльність з пошуку або утворення термінів для понять і визначення понять є водночас науковою і термінологічною» [Felber, 1984, с. 1–2]. Спираючись на дослідження та висновки Х. Фелбера, можемо зробити висновок, що *поняття* набуває статусу *терміну* за умови, що воно стає частиною фахової мови, тобто отримує чітке визначення, відображається в наукових публікаціях, наукових словниках або в правничих актах: «Системи понять становлять основу як загальної мови, так і термінологій. Якщо системи понять у загальній мові є більш-менш довільними і, крім того, донануковими, то термінологічні системи понять є цілеспрямованими і мають відображати найновіші досягнення дисципліни» [Felber, 1984, с. 10].

Враховуючи закріпленість визначення поняття *гендер* в низці правничих документів, зокрема в Конвенції Ради Європи із запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьби із цими явищами, в словниках (Глосарій і тезаурус Європейського інституту гендерної рівності), а також в науковій літературі, ми вважаємо, що *гендер* потрібно відносити до категорії термінів і відповідно досліджувати становлення гендерної термінології та розвиток гендерної терміносистеми.

За допомогою дискурс-аналізу оригінальних англійських Стратегій гендерної рівності Ради Європи виявлено поняття та терміни, похідні від терміну *gender* та пов'язані з ним (таблиця 1). У таблицю внесено також дані щодо представлення кожного терміна в Глосарії та тезаурусі Європейського інституту гендерної рівності (ЄІР, останній стовпчик) відповідно до інформації на сайті Інституту [Glossary and thesaurus].

На основі кількісного аналізу визначено, що в текстах трьох стратегій використано 45 понять і термінів, похідних від терміну *гендер* або пов'язаних із ним, серед них – 28 в першій Стратегії, 38 – у другій, 41 – у третій. 26 понять використано в усіх трьох стратегіях. 19 термінів визначено в Глосарії і тезаурусі Європейського інституту гендерної рівності [Glossary and thesaurus].

Вважаємо, що наявність визначення того чи іншого поняття в Глосарії і тезаурусі Європейського інституту гендерної рівності становить підставу для віднесення тієї чи іншої категорії до розряду термінів. Результати аналізу свідчать про сталість і розвинутість гендерної термінології,

**Динаміка використання гендерної термінології у стратегіях гендерної рівності Ради Європи
(2014–2017 рр., 2018–2023 рр. та 2024–2029 рр.)**

Назва документу	Стратегія гендерної рівності РЄ (2014–2017 рр.)	Стратегія гендерної рівності РЄ (2018–2023 рр.)	Стратегія гендерної рівності РЄ (2024–2029 рр.)	Наявність визначення терміну в Глосарії і тезаурусі ЄІП
Гендерні поняття та терміни, які використовуються в тексті Стратегії				
Anti-Gender Movements			X	
Anti-Gender Rhetoric		X		
Gender Awareness	X	X	X	X
Gender-Based Analysis	X	X	X	
Gender-Based Discrimination	X	X	X	X
Gender-Based Exploitation		X	X	
Gender-Based Violence	X	X	X	X
Gender Bias	X	X	X	X
Gender Budgeting	X	X	X	X
Gender Discrimination	X	X	X	X
Gender Equality	X	X	X	X
Gender Equality Agenda	X	X	X	
Gender Equality Bodies	X	X	X	X
Gender Equality Commission	X	X	X	
Gender Equality Law	X	X	X	
Gender Equality Mechanisms	X	X	X	
Gender Equality Monitoring	X	X	X	
Gender Equality Programme	X	X	X	
Gender Equality Transversal Programme		X	X	
Gender Equality Rapporteurs	X	X	X	
Gender Equality Standards		X	X	
Gender Equality Strategy	X	X	X	
Gender Gaps	X	X	X	X
Gender Identity	X	X	X	X
Gender Impact Assessment	X	X	X	X
Gender Inequalities	X	X	X	X
Gender Mainstreaming	X	X	X	X
Gender Norms		X	X	X
Gender Perspective	X	X	X	X
Gender-Related Inequalities		X	X	
Gender Roles		X	X	X
Gender Relations	X			X
Gender Sensitive	X	X	X	X
Gender-Sensitive Integration Measures		X	X	
Gender-Sensitive Policy-Making		X	X	
Gender-Sensitive Policies	X			
Gender Stereotypes	X	X	X	X
Gender-Sensitive Training	X	X	X	
Gender Transformative Approaches			X	
Male Gender Stereotypes		X	X	
Men's Engagement in Gender Equality		X	X	
Online Gender-Based Violence		X	X	
Sex-Based Discrimination			X	
Sex-Based Stereotypes			X	
Всього одиниць: 45	28	38	41	19

Примітка: У таблиці використовується таке кольорове маркування: чорний колір – терміни, які використовуються в усіх трьох стратегіях; червоний колір – терміни, які використовуються в першій Стратегії; фіолетовий колір – терміни, які використовуються в другій Стратегії; синій колір – терміни, які використовуються в другій та третій Стратегіях; зелений колір – терміни, які використовуються в третій Стратегії гендерної рівності.

яка використовується Радою Європи, а також про її розширення від першої Стратегії до третьої (від 28 термінів до 41).

Також спостерігається ситуація зникнення одних понять та термінів і заміни їх іншими. Так, лише в першій Стратегії використовується термін *gender relations* (гендерні відносини) та поняття *gender-sensitive policies* (гендерно чутлива політика). Так, на заміну поняттю *gender-sensitive policies* (гендерно чутлива політика) прийшло поняття *gender-sensitive policy-making* (гендерно чутлива розробка політики або гендерно чутливе полікотворення), що свідчить про розвиток політики та глибше розуміння проблематики, яка включає використання гендерних підходів не тільки в цілях та результатах реалізації політики, але й в процесах її розробки. Водночас визначення цих понять у Глосарії та тезаурусі Європейського інституту гендерної рівності відсутнє, що є свідченням динамічного розвитку соціально-політичних процесів, які ще не отримали виваженого наукового визначення для включення в словник. У близьких контекстах замість терміна *gender relations* (гендерні відносини) в другій Стратегії використовується термін *gender norms* (гендерні норми), які обидва визначені в Глосарії та тезаурусі Європейського інституту гендерної рівності [Glossary and thesaurus].

Також у другій Стратегії з'являються такі поняття, як *anti-gender rhetoric* (антигендерна риторика), *gender-based exploitation* (гендерно зумовлена експлуатація), *gender-related inequalities*, *gender-sensitive integration measures*, *gender-sensitive policy-making* (гендерно чутлива розробка політики або гендерно чутливе полікотворення), *male gender stereotypes* (чоловічі гендерні стереотипи), *men's engagement in gender equality* (залучення чоловіків до гендерної рівності), *online gender-based violence* (гендерно зумовлене насильство онлайн), а також терміни *gender norms* (гендерні норми), *gender roles* (гендерні ролі),

У третій Стратегії з'являється поняття *anti-gender movements* (антигендерні рухи) на заміну поняття *anti-gender rhetoric* (антигендерна риторика), яке використовується лише в другій Стратегії, *gender transformative approaches* (гендерно трансформативні підходи), *sex-based discrimination* (дискримінація, зумовлена статтю), *sex-based stereotypes* (стереотипи, зумовлені статтю).

Проаналізуємо три поняття, які характеризують зміни в гендерному дискурсі Ради Європи і використовуються в третій Стратегії, а саме: *anti-gender movements* (антигендерні рухи), *gender transformative approaches* (гендерно трансформативні підходи), *sex-based discrimination* (дискримінація, зумовлена статтю).

Anti-gender movements (антигендерні рухи). У першій Стратегії [Council of Europe Gender Equality Strategy for 2014–2017, 2014] тема нападів на гендерну політику з боку правих груп, політиків та окремих релігійних організацій, зокрема російської православної церкви, не знайшла відображення, хоча в Україні вона вже була відома, фіксувалася громадськими організаціями і досліджувалась науковцями. На нашу думку, це є підтвердженням того, що антигендерна політика формувалася в російській федерації та була спрямована на країни колишнього радянського союзу. Відповідно, в інших країнах, зокрема в країнах Західної демократії, вона не була помітна. У другій Стратегії [Council of Europe Gender Equality Strategy for 2018–2023, 2018] ідеться вже про *антигендерну риторика* як відображення впливів росії, які стали відчутними в усій Європі. З часом стало зрозуміло, що за риторикою стоять соціальні рухи, що й знайшло відображення в зміні поняття *антигендерна риторика* на поняття *антигендерні рухи* (*anti-gender movements*), що вимагало визначення їхньої суб'єктності та в практичній площині вказувало на певних акторів, які були носіями як риторики, так і дій. Найбільш активно їх вплив був відчутний на системній протидії ратифікації Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульської конвенції), який такі групи чинили в Хорватії, Естонії, Молдові, Грузії, Україні і чинять досі в країнах, які поки не ратифікували цю Конвенцію (Чехія, Словаччина, Болгарія, Латвія, Литва, Угорщина, Вірменія, Азербайджан). Чимало роз'яснень щодо використання терміну *гендер* та похідних від нього надавалося експертами Ради Європи у контексті протидії цим маніпуляціям, зокрема в Україні [Міфи і факти про Стамбульську конвенцію, 2020, с. 16].

Поява понять *дискримінація*, *зумовлена статтю*, та *стереотипи*, *зумовлені статтю* (*sex-based discrimination*, *sex-based stereotypes*), в доповнення до термінів *гендерно зумовлена дискримінація* (гендерна дискримінація) та *гендерно зумовлені стереотипи* (гендерні стереотипи) зумовлена тим, що з термінів *гендерне насильство* та *гендерно зумовлене насильство* почав, на думку експертів, які виступали на засіданнях Комісії гендерної рівності Ради Європи, зникати саме компонент статі, коли жінок стереотипізують або дискримінують тільки через те, що вони жінки, не пов'язуючи це з тим, чи належать вони до ЛГБТ або інших вразливих груп. І для того щоб повернути в політичний дискурс і практику увагу до питання прав та дискримінації саме жінок, що є ознакою патріархального суспільства, члени Комісії під час роботи на текстом проекту

Стратегії запропонували використовувати у тексті поняття *дискримінація, зумовлена статтю*, та *стереотипи, зумовлені статтю*. Наведемо приклади із вживання поняття *sex-based discrimination* у Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2024–2029 рр.

1. “*There are a multitude of obstacles that prevent women from having equal access to justice: taboos, prejudices, gender stereotypes, customs, poverty, lack of information, gaps in legislation or in its implementation, violence against women, sex-based discrimination and sexist behaviors within the justice system, and sometimes even the laws themselves. They particularly affect certain groups of women and girls, notably victims of gender-based violence; LGBTI women; migrant, refugee and asylum-seeking women; Roma and Traveller women; women belonging to national, ethnic or religious minorities; women with disabilities; older women; undocumented women; and women human rights defenders*” [Council of Europe Gender Equality Strategy for 2024–2029, 2024, с. 37].
2. “*support data collection and research on sexism, gender stereotypes and sex-based discrimination*” [Council of Europe Gender Equality Strategy for 2024–2029, 2024, с. 19].

Під час роботи над третьою Стратегією також виникли дискусії щодо необхідності використання поняття *gender transformative (гендерно трансформативний)*, а не тільки терміна *гендерно сенситивний* чи поняття *гендерно відповідальний*. Використання поняття *гендерно трансформативний* зумовлено необхідністю не тільки бачити і фіксувати гендерні відмінності, нерівності, дискримінацію, розриви, але й змінювати ситуацію, щоб їх ліквідувати. Тобто *гендерно трансформативний підхід* – це підхід, який спрямований на забезпечення і здійснення гендерних перетворень. Це поняття використовують міжнародні організації, зокрема структури ООН – Дитячий Фонд ООН ЮНІСЕФ [Gender-Transformative Programming 2021], Фонд ООН в галузі народонаселення [Gender transformative approaches to achieve gender equality and sexual and reproductive health and rights 2023], ООН Жінки [Transcending norms: gender transformative approaches in women and girls safe spaces in humanitarian settings 2021]. У документах ЮНІСЕФ поняття *гендерно трансформативні підходи* визначаються як такі підходи, що «спрямовані на усунення першопричин гендерної нерівності, усунення структурних бар’єрів та розширення прав і можливостей вразливих груп населення шляхом внесення змін у законодавство та політику, адаптації та вдосконалення систем і послуг, розподілу ресурсів, а також зміни негативних або шкідливих норм і переконань (включно зі стереотипами), поведінки та практик» [Gender-Transformative Programming, 2021, с. 2].

Вивчення стану і розвитку терміносистеми сучасної української лінгвогендерології показує, що в українській мові термінологія, яка використовується в Стратегіях гендерної рівності Ради Європи, виконує дискурсоутворювальну роль, зокрема в соціально-політичних комунікаціях. Активний розвиток гендерної термінології відображає активізацію державної гендерної політики. Проведений аналіз документів свідчить про те, що поняття *гендерно трансформативний підхід* ще не знайшло визначення та закріплення в правничих документах різних рівнів (закони, постанови та розпорядження КМУ, накази та інші документи центральних органів виконавчої влади та інших державних структур), але використовується в наукових та науково-практичних працях і очікує на свою подальшу легітимацію в політико-правничому дискурсі.

Так, у «Процедурі гендерного аналізу досліджень ЦСД» поняття *гендерно трансформативний підхід* стосується трансформації гендерних стереотипів [Процедура гендерного аналізу досліджень, 2022, с. 3]. Про «гендерно чутливі та гендерно трансформативні (перетворювальні) інтервенції у програмах зменшення шкоди» у своїх навчальних матеріалах говорить Альянс громадського здоров’я [Гендерний підхід. Програма курсу]. Це поняття використовується в Гендерному профілі України [Гендерний профіль, 2023, с. 93].

За словами К. Левченко, «від того, як назвати те чи інше явище, дуже часто залежить те, як потім формується політика. Наприклад, сьогодні ми вже говоримо не про гендерно чутливу політику, а про гендерно трансформативну, тому що відчуті дискримінацію – це перший крок. Але важливо те, що ми відчули, трансформувати в дію» [Як писати про гендерну рівність, 2024].

Висновки і перспективи подальших розробок. Сучасний світ є надзвичайно комунікативним. Цей висновок сповна стосується і сфери гендерної політики, оскільки більшість понять та термінів сучасної української гендеристики запозичена з міжнародних документів або наукових публікацій.

Проведене дослідження розвитку гендерної терміносистеми на прикладі трьох стратегій гендерної рівності Ради Європи виявило базові терміни та поняття (*gender-based violence, gender discrimination, gender equality, gender mainstreaming, gender perspective, gender sensitive, gender stereotypes* тощо), які становлять основу гендерної терміносистеми як Ради Європи як міжнародної регіональної організації, так і країн-членів Ради Європи, які впроваджують національні гендерні політики, спираючись на документи та рекомендації Ради Європи, а також Європейського Союзу.

Дослідження також підтвердило зв'язок між становленням гендерної терміносистеми Ради Європи та її країн-членів, а також практичними потребами в забезпеченні рівних прав і можливостей жінок і чоловіків, розвитком гендерної політики, оскільки терміни та поняття відображають реальні соціально-політичні процеси. Це дає підстави для висновку щодо відображення змін політики забезпечення гендерної рівності в розвитку термінології, зокрема на прикладі збільшення застосування понять *gender transformative* та *gender transformative approaches*. Це означає, що можна передбачити подальший розвиток гендерної термінології, яка потребуватиме свого вивчення та аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

- Березовенко А. Російсько-українська війна в українському політичному дискурсі. *Політичні дослідження*. 2021. № 2. С. 97–110. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Politst_2021_2_7 (дата звернення: 10.10.2024).
- Гендерний підхід. Програма курсу. Альянс громадського здоров'я. URL: <https://profihealth.org.ua/uk/courses/5/program> (дата звернення: 18.10.2024).
- Глосарій і тезаурус Європейського інституту з гендерної рівності / М. Бабак, О. Давліканова та ін. Київ : Вістка, 2021. URL: <http://library.fes.de/pdf-files/bueeros/ukraine/17580-20210419.pdf> (дата звернення: 28.09.2024).
- Головатий С. Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи. Київ : Наш Формат, 2024. XIV, 1016 с. : іл.
- Грабійчук М., Лазебна О. Поняття «гендер» у сучасній науковій парадигмі. *Молодий вчений*. 2020. № 6 (82). С. 369–372. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-6-82-74> (дата звернення: 01.10.2024).
- Гендерний профіль країни. Липень 2023 року. 108 с. URL: https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgr_ukr_v5.pdf (дата звернення: 15.10.2024).
- Дудник Р. Гендерне право та система права: проблеми теорії та практики. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 4. С. 23–26. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/266894> (дата звернення: 12.10.2024).
- Кіщенко Н., Моргун І. Теоретико-історичні засади обґрунтування поняття «гендер» в лінгвістиці. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2022. № 13 (81). С. 24–26. URL: <https://www.journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3480> (дата звернення: 06.10.2024).
- Кобевко Г.В. Вплив соціокультурного аспекту на розвиток гендерної лінгвістики. *Молодий вчений*. 2017. № 11. С. 232–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_58 (дата звернення: 16.10.2024).
- Компанцева Л.Ф. Гендерна перспектива інформаційної безпеки. *Інформаційна безпека людини, суспільства, держави*. 2019. № 2. С. 115–125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2019_2_16 (дата звернення: 03.10.2024).
- Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок та домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. URL: <https://rm.coe.int/1680093d9e> (дата звернення: 19.10.2024).
- Левченко К. Гендерне тяжіння: виклики та рішення. Харків : Фоліо, 2019.
- Ліончук Р. Термін «гендер» у науковому дискурсі: вітчизняний та зарубіжний підходи. *Нова педагогічна думка*. 2013. № 2. С. 66–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_2_18 (дата звернення: 08.10.2024).
- Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ : Основи, 2017.
- Марценюк Т. Гендерна рівність і недискримінація : посібник. Київ, 2014. 65 с. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a9fb5af5-76c1-460b-8319-0fded7ee8afe/content> (дата звернення: 05.10.2024).
- Марценюк Т. Рада Європи прийняла нову Стратегію гендерної рівності на 2018–2023 роки. Українська Гельсінська спілка з прав людини. 1 червня 2018 року. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/rada-evropy-pryjnyala-novu-stratehiyu-gendernoji-rivnosti-na-2018-2023-roku> (дата звернення: 14.10.2024).
- Методичні рекомендації з інтеграції гендерних підходів у систему підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони України / О. Волобуєва, А. В'яткіна, С. Ганаба та ін. Київ : ФОП «Клименко Ю.Я.», 2021. 292 с.
- Міфи і факти про Стамбульську Конвенцію / Рада Європи. URL: <https://rm.coe.int/ukr-2020-brochure-ic-myths-and-facts-ukr-25112020/1680a07ee9> (дата звернення: 30.09.2024).
- Патріарх В. Інтерпретація терміна «гендер» у сучасному науковому дискурсі. URL: <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2394> (дата звернення: 17.10.2024).
- Патріарх В. Поняття сексизму в термінологічній системі гуманітаристики та гендерної лінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»*. 2022. № 13. С. 311–315.
- План дій Ради Європи для України на 2018–2022 роки. URL: <https://rm.coe.int/>

- coe-action-plan-for-ukraine-2018-2021-ukr/1680925bec (дата звернення: 07.10.2024).
22. План дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки. URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282> (дата звернення: 20.10.2024).
  23. Про затвердження Державної стратегії забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2022 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriadom-skhvaleno-derzhavnu-stratehiiu-zabezpechennia-rivnykh-prav-ta-mozhlyvostei-zhinok-i-cholovikiv-na-period-do-2030-roku> (дата звернення: 29.09.2024).
  24. Про схвалення Концепції комунікації у сфері гендерної рівності : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 1128-р від 16 вересня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.10.2024).
  25. Про схвалення Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року та затвердження операційного плану заходів на 2022–2024 роки з її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2022 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 13.10.2024).
  26. Процедура гендерного аналізу досліджень ЦСД. 2022 р. URL: <http://surl.li/lnuziy> (дата звернення: 02.10.2024).
  27. Романенко В.О. До питання історії появи у лінгвістиці термінів «гендер», «маскулінність», «фемінність». *Мова*. 2015. № 23. С. 79–83. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mova_2015_23_17 (дата звернення: 09.10.2024).
  28. Скорик М. Гендер без мови: презентація українського перекладу Глосарію й тезаурусу Європейського інституту з гендерної рівності. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 3. С. 71–77.
  29. Стацюк Р. Основні підходи до визначення поняття «термін» в сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія «Мовознавство»*. 2016. Т. 2, № 5. С. 112–116.
  30. Степанова Е.Р. Сутність та походження поняття «гендер». Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 30–31 берез. 2017 р. 2017. С. 269–271.
  31. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2014–2017 рр. URL: <https://rm.coe.int/1680590176> (дата звернення: 11.10.2024).
  32. Стратегія гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 рр. URL: <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (дата звернення: 28.09.2024).
  33. Сукаленко Т.М. Гендер як соціолінгвістичне поняття. *Лінгвістичні дослідження Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. 2013. № 36. С. 248–254.
  34. Тихоновська Г.С. Визначення поняття «гендер» та гендерні дослідження у сучасній лінгвістиці. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. № 66. С. 231–234.
  35. Тхоровська С. Метод дискурс-аналізу: поняття та застосування (на прикладі ідеологічного дискурсу). *Молодий вчений*. 2022. № 2 (102). С. 104–107. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-2-102-21> (дата звернення: 12.10.2024).
  36. Чуєшкова О.В. Синонімія в терміносистемі гендерної лінгвістики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2017. № 869. С. 105–108.
  37. Чуєшкова О.В. Термін «гендер» і його похідні як ядро терміносистеми гендерної лінгвістики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологія». 2018. Вип. 2 (70). С. 237–239.
  38. Як писати про гендерну рівність: у Києві презентували рекомендації для ЗМІ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3895167-ak-pisati-pro-gendernu-rivnist-u-kievi-prezentovali-rekomendacii-dla-zmi.html> (дата звернення: 03.10.2024).
  39. Council of Europe adopts Gender Equality Strategy for 2024–2029. URL: <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-gender-equality-strategy-for-2024-2029> (дата звернення: 05.10.2024).
  40. Council of Europe Gender Equality Strategy for 2014–2017. URL: <https://rm.coe.int/1680590174> (дата звернення: 18.10.2024).
  41. Council of Europe Gender Equality Strategy for 2018–2023. URL: <https://rm.coe.int/ge-strategy-2018-2023/1680791246> (дата звернення: 29.09.2024).
  42. Council of Europe Gender Equality Strategy for 2024–2029. URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680ae569b (дата звернення: 04.10.2024).
  43. Felber H. Terminology Manual / prepared by Helmet Felber for the General Information Programme and UNISIST and for the International

Information Centre for Terminology. Paris : UNESCO ; Infoterm, 1984. XXI, 426 p.

44. Gender transformative approaches to achieve gender equality and sexual and reproductive health and rights. TECHNICAL NOTE. UNFPA, 2023. URL: https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA_GTA-2023.pdf (дата звернення: 14.10.2024).
45. Gender-Transformative Programming. Background Paper Series UNICEF Gender Policy and Action Plan 2022–2025. URL: <https://www.unicef.org/lac/en/media/43146/file> (дата звернення: 11.10.2024).
46. Glossary and thesaurus. Сайт Європейського інституту гендерної рівності. URL: https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus#letter_g (дата звернення: 20.10.2024).
47. Transcending norms: gender transformative approaches in women and girls safe spaces in humanitarian settings. UN Women, 2021. URL: <https://wrd.unwomen.org/practice/resources/transcending-norms-gender-transformative-approaches-women-and-girls-safe-spaces> (дата звернення: 07.10.2024)

REFERENCES

1. Berezovenko, A. (2021). Rosiisko-ukrainska viina v ukrainskomu politychnomu diskursi [The Russian-Ukrainian war in Ukrainian political discourse]. *Politychni doslidzhennia*, (2), 97–110. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Politst_2021_2_7 (Accessed: 10.10.2024).
2. Gendernyi pidkhid. Prohrama kursu [Gender Approach. Course Program]. Alians hromadskoho zdorovia. Retrieved from <https://profilhealth.org.ua/uk/courses/5/program> (Accessed: 18.10.2024).
3. Babak, M., & Davlikanova, O., et al. (2021). Hlosarii i tezaurus Yevropeiskoho instytutu z gendernoi rivnosti [Glossary and thesaurus of the European Institute for Gender Equality]. Kyiv: Vistka. Retrieved from <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/17580-20210419.pdf> (Accessed: 28.09.2024).
4. Holovatyi, S. (2024). Shchodo movy pravychoi. Studii. Zibrane. Slovnyky. Dokumenty [Regarding the legal language. Studies. Collected. Dictionaries. Documents]. Kyiv: Nash Format.
5. Hrabiihchuk, M., & Lazebna, O. (2020). Poniattia “gender” u suchasni naukovi paradymhi [The concept of “gender” in the modern scientific paradigm]. *Molodyi vchenyi*, (6), 369–372. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-6-82-74> (Accessed: 01.10.2024).
6. Gendernyi profil krainy. Ukraina, onovlenyi, lypen 2023 roku [Country Gender Profile. Ukraine, updated July 2023]. Retrieved from https://euneighbourseast.eu/wp-content/uploads/2024/03/eu4genderhelpdesk_ukrainegenderprofile_2023-cgp_ukr_v5.pdf (Accessed: 15.10.2024).
7. Dudnyk, R. (2022). Genderne pravo ta systema prava: problemy teorii ta praktyky [Gender law and the legal system: Issues of theory and practice]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, (4), 23–26. Retrieved from <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/266894> (Accessed: 12.10.2024).
8. Kishchenko, N., & Morhun, I. (2022). Teoretyko-istorychni zasady obgruntuvannia poniattia “gender” v lnhvistytsi [Theoretical and historical basis of the concept of “gender” in linguistics]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozhka akademiia”*. Serii: Filolohiia, (13), 24–26. Retrieved from <https://www.journals.oa.edu.ua/Philology/article/view/3480> (Accessed: 06.10.2024).
9. Kobevko, H. V. (2017). Vplyv sotsiokulturnoho aspektu na rozvytok gendernoi lnhvistyky [The influence of the sociocultural aspect on the development of gender linguistics]. *Molodyi vchenyi*, (11), 232–235. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_11_58 (Accessed: 16.10.2024).
10. Kompantseva, L. F. (2019). Genderna perspektyva informatsiinoi bezpeky [Gender perspective of information security]. *Informatsiina bezpeka liudyny, suspilstva, derzhavy*, (2), 115–125. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/iblsd_2019_2_16 (Accessed: 03.10.2024).
11. Rada Yevropy. Konventsiiia pro zapobihannia nasyilstvu stosovno zhynok ta domashnomu nasyilstvu ta borotbu iz tsymy yavyshchamy [Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence]. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680093d9e> (Accessed: 19.10.2024).
12. Levchenko, K. (2019). Genderne tiazhinnia: vyklyky ta rishennia [Gender Gravity: Challenges and Solutions]. Kharkiv: Folio.
13. Lionchuk, R. (2013). Termin “gender” u naukovomu diskursi: vitchyzniani ta zarubizhnyi pidkhody [The term “gender” in scientific discourse: domestic and foreign approaches]. *Nova pedahohichna dumka*, (2), 66–70. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_2_18 (Accessed: 08.10.2024).
14. Martsenyuk, T. (2017). Gender dlia vsikh. Vyklyk stereotyepam [Gender for Everyone: Challenging Stereotypes]. Kyiv : Osnovy.
15. Martsenyuk, T. (2014). Genderna rivnist i nedyskryminatsiia: posibnyk dlia ekspertiv i ekspertek analitychnykh tsentriv [Gender equality

- and non-discrimination: A manual for experts of analytical centers]. Kyiv. Retrieved from <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a9fb5af5-76c1-460b-8319-0fded7ee8afe/content> (Accessed: 05.10.2024).
16. Martsenyuk, T. (2018, June 1). Rada Yevropy pryiniata novu Stratehiiu gendernoi rivnosti na 2018–2023 roky [The Council of Europe adopts a new Gender Equality Strategy for 2018–2023]. *Ukrainska helsinkhska spilka z prav liudyny*. Retrieved from <https://helsinki.org.ua/articles/rada-evropy-pryjnyala-novu-stratehiyu-gendernoji-rivnosti-na-2018-2023-roky> (Accessed: 14.10.2024).
  17. Volobuieva, O., Viatkina, A., & Hanaba, S., et al. (2021). *Metodychni rekomendatsii z intehratsii gendernykh pidkhodiv u systemu pidhotovky fakhivtsiv dlia sektoru bezpeky i oborony Ukrainy* [Methodological recommendations for integrating gender approaches into the training system for security and defense sector specialists in Ukraine]. Kyiv: FOP Klymenko Yu. Ya.
  18. Rada Yevropy. (2020). *Mify i fakty pro Stambulsku Konventsiu* [Myths and Facts about the Istanbul Convention]. Retrieved from <https://rm.coe.int/ukr-2020-brochure-ic-myths-and-facts-ukr-25112020/1680a07ee9> (Accessed: 30.09.2024).
  19. Patriarkh, V. (2022). Interpretatsiia termina “gender” u suchasnomu naukovomu dyskursi [Interpretation of the term “gender” in modern scientific discourse]. Retrieved from <https://r.donnu.edu.ua/handle/123456789/2394> (Accessed: 17.10.2024).
  20. Patriarkh, V. (2022). Poniattia seksyzmu v terminolohichnii systemi humanitarystyky ta gendernoi linhvistyky [The concept of sexism in the terminological system of humanities and gender linguistics]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozhska akademiia”*. Serii: Filolohiia, (13), 311–315.
  21. Rada Yevropy. (2018). *Plan dii dlia Ukrainy na 2018–2022 roky* [Action Plan for Ukraine for 2018–2022]. Retrieved from <https://rm.coe.int/coe-action-plan-for-ukraine-2018-2021-ukr/1680925bec> (Accessed: 07.10.2024).
  22. Rada Yevropy. (2023). *Plan dii dlia Ukrainy na 2023–2026 roky* [Action Plan for Ukraine for 2023–2026]. Retrieved from <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282> (Accessed: 20.10.2024).
  23. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2022, August 12). *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv* [On the approval of the State Strategy for ensuring equal rights and opportunities for women and men]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/uriadom-skhvaleno-derzhavnu-stratehiu-zabezpechennia-rivnykh-prav-ta-mozhlyvostei-zhinok-i-cholovikiv-na-period-do-2030-roku> (Accessed: 29.09.2024).
  24. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, September 16). *Pro skhvalennia Kontseptsii komunikatsii u sferi gendernoi rivnosti* [On the approval of the Communication Concept in the field of gender equality]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1128-2020-%D1%80#Text> (Accessed: 04.10.2024).
  25. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2022, December 20). *Pro skhvalennia Stratehii vprovadzhenia gendernoi rivnosti u sferi osvity do 2030 roku* [On the approval of the Strategy for implementing gender equality in the field of education until 2030]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2022-%D1%80#Text> (Accessed: 13.10.2024).
  26. *Protsedura gendernoho analizu doslidzhen TsSD* [Procedure for gender analysis of CCD research]. (2022). Retrieved from <http://surl.li/lnuziy> (Accessed: 02.10.2024).
  27. Romanenko, V. O. (2015). *Do pytannia istorii poyavy u linhvistytsi terminiv gender, maskulinnist, feminist, femininist* [On the history of the emergence of the terms gender, masculinity, femininity in linguistics]. *Mova*, (23), 79–83. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mova_2015_23_17 (Accessed: 09.10.2024).
  28. Skoryk, M. (2022). *Gender bez movy: prezentatsiia ukraïnskoho perekladu Hlosariia i tezaurusu Yevropeiskoho instytutu z gendernoi rivnosti* [Gender without language: presentation of the Ukrainian translation of the Glossary and Thesaurus of the European Institute for Gender Equality]. *Dniprovskii naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, (3), 71–77.
  29. Stasyuk, R. (2016). *Osnovni pidkhody do vyznachennia poniattia “termin” v suchasni linhvistychnii nautsi* [Main approaches to defining the concept of “term” in modern linguistics]. *Naukovyi visnyk DDPu im. I. Franka. Movoznavstvo*, (2), 112–116.
  30. Stepanova, E. R. (2017). *Sutnist ta pokhodzhennia poniattia “gender”* [The essence and origin of the concept “gender”]. *Materialy mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*, 269–271.
  31. Rada Yevropy. (2014). *Stratehiia gendernoi rivnosti na 2014–2017 rr.* [Gender Equality Strategy for 2014–2017]. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680590176> (Accessed: 11.10.2024).

32. Rada Yevropy. (2018). Stratehiia gendernoi rivnosti na 2018–2023 rr. [Gender Equality Strategy for 2018–2023]. Retrieved from <https://rm.coe.int/prems-041318-gbr-gender-equality-strategy-2023-ukr-new2/16808b35a4> (Accessed: 28.09.2024).
33. Sukalenko, T. M. (2013). Gender yak sotsiolinhvistychni poniattia [Gender as a sociolinguistic concept]. *Linhvistychni doslidzhennia*, (36), 248–254.
34. Tykhonovska, H. S. (2012). Vyznachennia poniattia “gender” ta genderni doslidzhennia u suchasni linhvistytsi [Defining the concept of “gender” and gender research in modern linguistics]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka*, (66), 231–234.
35. Tkhorovska, S. (2022). Metod dyskurs-analizu: poniattia ta zastosuvannia [Discourse analysis method: concept and application]. *Molodyi vchenyi*, (2), 104–107. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-2-102-21> (Accessed: 12.10.2024).
36. Chuiushkova, O. V. (2017). Synonimiiia v terminosystemi gendernoi linhvistyky [Synonymy in the terminology system of gender linguistics]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnikha”*. Serii: Problemy ukrainskoi terminolohii, (869), 105–108.
37. Chuiushkova, O. V. (2018). Termin “gender” i ioho pokhidni yak yadro terminosystemy gendernoi linhvistyky [The term “gender” and its derivatives as the core of the gender linguistics terminology system]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu “Ostrozhka akademiia”*. Serii: Filolohiia, (70), 237–239.
38. Yak pysaty pro gendernu rivnist: u Kyievi prezentuvaty rekomendatsii dlia ZMI [How to write about gender equality: recommendations for the media presented in Kyiv]. Retrieved from <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3895167-ak-pisati-pro-gendernu-rivnist-u-kievi-prezentuvaty-rekomendacii-dlia-zmi.html> (Accessed: 03.10.2024).
39. Council of Europe. (2024). Council of Europe adopts Gender Equality Strategy for 2024–2029. Retrieved from <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-gender-equality-strategy-for-2024-2029> (Accessed: 05.10.2024).
40. Council of Europe. (2014). Gender Equality Strategy for 2014–2017. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680590174> (Accessed: 18.10.2024).
41. Council of Europe. (2018). Gender Equality Strategy for 2018–2023. Retrieved from <https://rm.coe.int/ge-strategy-2018-2023/1680791246> (Accessed: 29.09.2024).
42. Council of Europe. (2024). Gender Equality Strategy for 2024–2029. Retrieved from https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680ae569b (Accessed: 04.10.2024).
43. Felber, H. (1984). *Terminology Manual*. Paris: UNESCO; Infoterm.
44. UNFPA. (2023). Gender transformative approaches to achieve gender equality and sexual and reproductive health and rights. Retrieved from https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/UNFPA_GTA-2023.pdf (Accessed: 14.10.2024).
45. UNICEF. (2022). Gender-Transformative Programming. Background Paper Series. Retrieved from <https://www.unicef.org/lac/en/media/43146/file> (Accessed: 11.10.2024).
46. European Institute for Gender Equality. Glossary and thesaurus. Retrieved from https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus#letter_g (Accessed: 20.10.2024).
47. UN Women. (2021). Transcending norms: gender transformative approaches in women and girls safe spaces in humanitarian settings. Retrieved from <https://wrd.unwomen.org/practice/resources/transcending-norms-gender-transformative-approaches-women-and-girls-safe-spaces> (Accessed: 07.10.2024).